

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Румен Христов Янков – член на научно жури в конкурс за заемане на
академична длъжност "професор"
по професионално направление 4.4. Науки за Земята, специалност География на
населението и селищата

Настоящата рецензия е изготвена на основание на Заповед на Директора на НИГГГ-БАН № 01-162 от 30.06.2022 г. и решение на заседанието на научното жури от 07.09.2022 г. Тя е съобразена с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ. Рецензията е съставена от три части и заключение.

I. Изисквания към кандидата

по чл. 29 (1) и чл. 29б от ЗРАСРБ, чл. 60 от ППЗРАСРБ и чл. 58 (1), (2) и чл. 59 (3) от
Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Надежда Борисова Илиева. Същата е завършила специалност География в Софийски университет с образователна степен магистър през 1999 г. Надежда Илиева е служител на НИГГГ-БАН на длъжност „научен сътрудник III степен“ от 07.12.2004 г. и „доцент“ от 03.11.2013 г. до настоящия момент. Получила е образователна и научна степен „доктор“ през месец март, 2010 г. с тема на дисертационния труд „Географски аспекти в промените на броя и локализацията на турската етническа група в България от Освобождението до началото на ХХI век“. Общият трудов стаж на Надежда Илиева е 23 години.

В научната си работа доц. д-р Надежда Илиева ползва английски, френски и руски език. Завършила е образователни курсове по бази данни и географски информационни системи (ГИС). Основните области на изследователски интерес на кандидата са География на населението и селищата, Етническа география и ГИС. Надежда Илиева членува в Съюз на учените в България и Българско географско дружество.

По процедурата на конкурса не откривам нарушения. Представени са пълен комплект документи, изисквани по процедурата, както и публикациите с които кандидатът участва в конкурса. Справката за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност "професор" в Област 4. Природни науки, математика и информатика, Професионално направление 4.4. Науки за Земята, показва, че в разделите Г., Д. и Е. продукцията на доц. д-р Надежда Илиева значително надвишава задължителния минимален брой точки. Кандидатът отговаря на националните изисквания и е допустим в конкурса.

II. Изисквания към научноизследователската и научно-приложната дейност
чл. 29 (1), т.1, т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (3), чл. 296 (1) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (4) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ

Рецензията обхваща само научната продукция на кандидата, която не повтаря трудовете, представени за придобиването на научна степен „доктор“ (през 2010 г.) и за придобиване на академичната длъжност „доцент“ (през 2013 г.).

ОБОБЩЕНА ТАБЛИЦА

ЗА ОБЕМА И ВИДА НА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ по чл. 1а (1) и (2) от ППЗРАСРБ и чл. 2 (4) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ
на Надежда Борисова Илиева

Група показатели	За участие в конкурса за професор	
	Брой точки на кандидата	Необходим брой точки
A	50	50
Б	-	—
В	100	100
Г	433,6	220
Д	198	120
Е	170	150

Приетите за рещензиране публикации по вид, авторско участие и отпечатване на български и чужд език са, както следва:

Раздел В. Представена е самостоятелна монография – хабилитационен труд „Град в града“, издание 2022 г. с обем 356 стр.;

Раздел Г. Представени са публикувана монография, която не е хабилитационен труд със заглавие „Пространствена сегрегация – теоретични аспекти“ (2019, 245 стр.), 8 публикации, които са части от колективни монографии и 27 статии и студии. Четиринаесет от публикациите в раздела са самостоятелни и 21 са съавторски. Дванадесет от публикациите са на английски език.

Четири от публикациите са в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, 23 публикации са в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове и осем са авторски глави от колективни монографии.

Девет от статиите на Надежда Илиева са в академичните списания на БАН „Проблеми на географията“ и „Население“. В чуждестранни издания с научно редактиране (вкл. електронни) са 13 от трудовете.

Представените по конкурса научни публикации на доц. д-р Надежда Илиева включват следните основни теми: малцинствени етнически групи, етнодемография,

пространствена сегрегация, урбанистично развитие и градски структури, селска депопулация, приложение на ГИС в мониторинга на земеползването, в географското образование, и др.

Забелязани са цитирания на 6 публикации на кандидата в 9 научни издания, реферирали и индексирани в световноизвестни бази данни (Scopus, Web of Science, ERIH+). Цитиранията в монографии и колективни томове с научно рецензиране включват 20 публикации на Надежда Илиева в 31 цитиращи източници. Цитирани в нереферирали списания с научно рецензиране са 14 публикации в 30 източника.

В периода 2015-2021 г. доц. д-р Н. Илиева е осъществила научно ръководство на трима успешно защитили докторанти в докторантски програми Икономическа и социална география и География на населението и селищата.

Кандидатът е представила списък със 17 избрани научни проекти и по които е работил. Сред тях най-значими са национален научен проект, финансиран от ФНИ, международен научен проект, финансиран от ESPON и ръководство на национален проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на МОНМ.

Главните научни приноси на доц. д-р Надежда Илиева са плод на активна и самостоятелна научноизследователска и научно-приложна дейност. Те се разкриват в няколко тематични области на обществената география. В публикациите от представения по конкурса списък особено важно място заемат проблемите, породени от пространствената сегрегация като социалногеографско явление (В.1., Г.1., Г.2., Г.14., Г.20., Г.24., Г.28., Г.30., Г.31., Г.32., Г.35.). Монографията-хабилитационен труд синтезира постиженията на кандидата в теорията на градската гетоизация и сегрегация. Изследвани са различни страни на проявата на социалните неравенства в пространството. Градската структура се разглежда като сложна, многоапектна и динамична, но преди всичко, социална тъкан. Широко приложение в изследователския инструментариум на автора имат гис-технологиите. Тази тематика е с изключителна обществена значимост, чувствителност и актуалност за нашата страна, а и въобще за Европа (не само за Източна Европа). Хабилитационният труд надгражда постигнатото от кандидата в изследването на пространствената сегрегация. Плодотворни резултати са представени в други публикации по темата през периода 2014-2022 г. – монографията „Пространствена сегрегация – теоретични аспекти“, статии и глави от колективни монографии. Надежда Илиева има решаваща заслуга за научното разработване на тези въпроси от значение не само за самата географска наука, но и за градското планиране, социалните изследвания, социалните дейности и др.

Като конкретни фактори за изостряне на проблемите са откроени високите темпове на нарастване на ромското население, социално-икономическата трансформация на постсоциалистическите общества, оттеглянето на социалната държава, високите нива на безработица и др. Надежда Илиева акцентира върху характеристиките на градското пространство, оказващи влияние върху социалното общуване, но също и върху взаимодействията в обратна посока – влиянието на социално-демографските структури и начин на живот на обитателите върху диференциацията в градското пространство.

Изследванията на кандидата по пространствената сегрегация се основават на сложна комплексна методика. Тя внася елементи от изследователския арсенал на географията, демографията, урбанистиката, социологията, етнографията и др. науки. Публикациите свидетелстват за сполучлива методическа адаптация, която позволява да се постигнат достоверни и оригинални резултати.

Хабилитационния труд и останалите публикации по тематиката са силно съсредоточени върху конкретни примери от нашата страна. Същевременно те се основават на познаване и обстоен преглед на европейски и др. източници засягащи глобалните процеси на трансформация и преструктуриране на градското пространство. Авторът е отлично запознат с теоретични изводи по отношение на закономерностите, концептуалните подходи и модели на процеса. Като отчита многоаспектните измерения и времевите му характеристики, Надежда Илиева компетентно навлиза в научно-приложната материя на измерване на нивото на пространствената сегрегация и на прогнозиране на развитието на гетоизолираните градски структури. Продължение на тази линия са предложениета за формулиране на ефективни национални и регионални политики и стратегии за интегриране на ромите. Разкрити са географските проекции на гетото, в неговото урбанистично, функционално и символично измерение. Аргументирани са различни модели на пространствено поведение, дистанционно наблюдение и картографиране на явлението.

Свързването на пространствената сегрегация със социалното изключване, дискриминацията, стратегията за съхраняване на идентичността и други външни и вътрешни фактори разширява приносните моменти в изследванията на кандидата.

Втора област с категорично изразени научни приноси на доц. д-р Надежда Илиева са трудовете посветени на географията на малцинствените етноси в България. Тематиката е характерна за по-ранен период в научното творчество на кандидата и закономерно е база от която се надграждат научните интереси към

етнодемографската и социалнодемографската пространствената сегрегация в градските територии.

Публикациите (Г.8., Г.9., Г.10., Г.11., Г.12., Г.15., Г.16., Г.33.) обхващат съществени въпроси за броя и динамиката на турския и ромския етнос в България, регионалната етнодемографска картина, политиките и предизвикателствата пред ромската интеграция. Анализирани са тенденциите на засилване на концентрацията на ромите в градовете, както на формиране на ареали с висока концентрация на роми. Идентифицирани са геодемографските процеси, които по убеждение на автора, заселват риска от етнорелигиозни конфликти.

Географски принос в работите на кандидата е класификацията на населените места в страната според етническата им структура. Анализирани са промените в състава на групите населени места за продължителен исторически период – повече от един век. На примера на Североизточна България са разкрити факторите на етнодемографските процеси на регионално ниво.

Изследванията на доц. д-р Надежда Илиева са със значителен научно-методически принос в интегративната област на регионалната демография и приложението на геодемографско прогнозиране. Към трудовете в тази насока се отнасят публикациите Г.7., Г.18., Г.19., Г.21., Г.22., Г.25., Г.29., Г.34. и Г.36. Те включват въпроси от прогнозирането на населението и селищната мрежа в планинските и селските райони, на урбанизационния процес, регионалните демографски дисбаланси, динамиката и социалните характеристики на етническите групи, и др.

Авторът е разработил тривариантна прогноза на населените места в България по метода на кохортните компоненти с прогнозен хоризонт 2040-2050 г. Дефинирани са стимулиращи и задържащи фактори в демографското развитие. Заложени са хипотези за предполагаемото комплексно въздействие на динамични по своя характер фактори. Комплексният подход към отделните населени места в прогнозирането отчита етно-религиозната структура, социалното, икономическото и инфраструктурното развитие. Прогнозните стойности са в реалистичен, оптимистичен и пессимистичен вариант. Диференцираните резултати на населените места са използвани за прогнозиране на общия брой на населението на страната – оригинален подход със значение за проверка на достоверността на общите прогнози. Представените трудове съдържат също оценки на бъдещата възрастова структура, възпроизводствените възможности, демографския потенциал за

формиране на работната сила, разпределението на населението и др. Изследвани са интензитетът и териториалния обхват на селищната депопулация.

Особено място в научните приноси на кандидата имат разработките за репродуктивното поведение и възрастовата структура на ромското население. Използвани са и експертни оценки на броя и динамиката. Направена е прогноза за очакваните промени в образователния статус на ромите с „базов“ и „интеграционен“ сценарий.

Надежда Илиева е изявен радетел на приложението на геоинформационните технологии в геодемографските изследвания, изследванията на градските територии и в географското образование. Специално внимание на темата е отделено в публикациите Г.3., Г.5., Г.2., Г.26., Г.27.

III. Мнения, препоръки и бележки

Професионалното ми познанство с доц. д-р Надежда Илиева ме убеждава, че тя има качествата на задълбочен, коректен и отворен към научно сътрудничество колега. Пожелавам на Надежда Илиева да продължи изследванията на пространствена сегрегация като я насочи към средата на обитаване в селските райони на страната.

Ползотворни могат да бъдат и изследванията на връзките на пространствената сегрегация и гетоизоляцията на градското пространство с електоралното поведение на малцинствените общности.

Заключение

От направената проверка на представените материали за конкурса не са констатирани нарушения в процедурата. Спазени са изискванията на чл. 29 (1), (2), (3) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), (2) и (4) и чл. 61 (1), (3) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) и чл. 59 (1), (2), (3), (4), (5), (6) и (7) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ.

Въз основа на запознаването с документите на кандидата за конкурса и оценката, съгласно чл. 29б (2), (3) от ЗРАСРБ на представените от него публикации, се давам ясна и категорична положителна оценка на кандидата. Убедено подкрепям предложението за избор на доц. д-р Надежда Илиева на академична длъжност „професор“.

Дата: 17.10.2022 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д-р Румен Янков